

Livskvalitet i Danmarks seks største kommuner

Af Preben Etwil, Danmarks Statistik

Støttet af
TrygFonden

Danmarks Statistik offentliggjorde i september 2016 nogle af resultaterne af en stor undersøgelse af danskernes livskvalitet. I undersøgelsen har Danmarks Statistik spurgt borgere over 18 år i hele landet, men primært i 38 kommuner, hvordan de oplever deres liv og hverdag. I hver af de udvalgte kommuner er der blevet foretaget lidt over 1.000 web-baserede interviews.

Resultaterne viste, at især de kommuner, hvor landets store byer ligger, har nogle særlige udfordringer at kæmpe med, når der ses på borgernes livskvalitet. På en lang række livskvalitetsområder lå disse kommuner under landsgennemsnittet. Til gengæld var forskellene *mellem* de seks kommuner ikke særligt udtalte.

Danmarks Statistik har i dette notat valgt at samle de centrale livskvalitetsaspekter for Danmarks seks største kommuner.

De seks største kommuner i Danmark er i faldende folketalsrangorden pr. 3. kvartal 2015:

- Københavns Kommune (584.000 indbyggere)
- Aarhus Kommune (327.000 indbyggere)
- Aalborg Kommune (208.000 indbyggere)
- Odense Kommune (197.000 indbyggere)
- Esbjerg Kommune (116.000 indbyggere)
- Vejle Kommune (111.000 indbyggere).

I internationalt perspektiv er der tale om kommuner med ret små byer. Man skal derudover være opmærksom på, at for flere af kommunernes vedkommende har de et betydeligt landligt opland til deres såkaldte hovedby. Store dele af kommunens borgere bor altså ikke i egentlig bymæssige områder.

Man kan ikke af undersøgelsen udlede, om livskvaliteten samlet set er bedre eller ringere i den ene store kommune frem for den anden. Livskvalitet består af rigtig mange elementer, der ikke kan sammenvejes i én samlet opgørelse. Man bliver nødt til at vurdere de forskellige aspekter af livskvalitet hver for sig, da nogle foretrækker økonomisk lighed, andre sætter stor pris på det sociale netværk, andre sætter en ære i, at de har det helt rigtige arbejde eller den nødvendige fritid. Andre

igen foretrækker god regeringsførelse og lav kriminalitet frem for at have styr på deres privatøkonomi.

Tilfredshed med livet

Livskvalitet er en samlebetegnelse for det, der kendetegner det gode liv. Der findes ikke nogen entydig definition af livskvalitet, og det er forskelligt fra person til person, hvad der udgør et godt liv. Alligevel er der også meget, som mennesker har til fælles, og som kan formuleres generelt om, hvad livskvalitet er.

Livskvalitet tager afsæt i menneskers personlige oplevelser af forskellige aspekter af deres liv.

Spørgsmål om folks generelle tilfredshed og trivsel er selve kernen i målingen af livskvalitet.

Tabel 1 Tilfredshed med livet alt i alt

		Hele landet	København	Odense	Esbjerg	Vejle	Aarhus	Aalborg
Gennemsnitlig score:								
Alt i alt, hvor tilfreds er du med dit liv for tiden?	Mænd og kvinder i alt	7,5	7,4	7,5	7,7	7,6	7,5	7,4
	Mænd	7,5	7,4	7,5	7,8	7,6	7,4	7,4
	Kvinder	7,5	7,4	7,5	7,6	7,7	7,6	7,4
Alt i alt, hvor tilfreds forventer du at være med dit liv om 5 år?	Mænd og kvinder i alt	8,2	8,3	8,2	8,3	8,2	8,3	8,2
	Mænd	8,1	8,2	8,2	8,2	8,1	8,2	8,1
	Kvinder	8,2	8,4	8,3	8,4	8,4	8,3	8,3
Høj score (8-10) (pct):								
Alt i alt, hvor tilfreds er du med dit liv for tiden?	Mænd og kvinder i alt	59,6	56,5	57,7	64,8	63,6	60,4	60,5
	Mænd	60,7	55,2	57,7	67,5	64,0	60,7	61,0
	Kvinder	58,5	57,8	57,8	62,1	63,1	60,2	59,9
Alt i alt, hvor tilfreds forventer du at være med dit liv om 5 år?	Mænd og kvinder i alt	75,8	79,6	77,7	78,0	77,5	80,4	75,1
	Mænd	74,7	76,4	76,5	76,9	75,4	79,5	73,5
	Kvinder	76,9	82,7	78,9	79,0	79,7	81,3	76,7

På en måleskala fra 0 til 10, hvor 0 er "slet ikke tilfreds", og 10 er "fuldt ud tilfreds", er borgerne i landets seks befolkningsrigeste kommuner blevet spurgt om deres generelle livstilfredshed her og nu.

Borgerne både i København og Aalborg har som helhed signaleret en lidt mindre tilfredshed med livet, end hvad man ser som gennemsnit for hele landets befolkning. Aarhus og Odense ligger i denne forbindelse på niveau med landet som helhed, mens borgerne i de to mindste af de større kommuner i Danmark, Esbjerg og Vejle, angiver en lidt større livskvalitet end landsgennemsnittet.

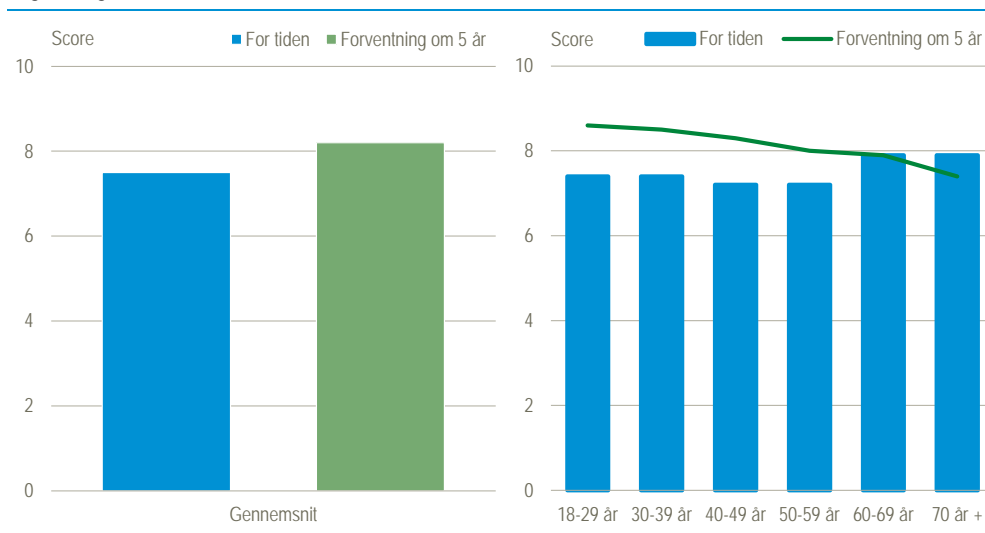
Et simpelt gennemsnit kan dække over en relativ stor spredning af meget positive og mindre positive svar, hvilket både kan øge og udjævne forskellene mellem de forskellige kommuner.

Hvis man ser på den andel af borgere, der har svaret mest positivt på spørgsmålet (en score på mellem 8 og 10), kan man konstatere, at andelen af borgere i både København og Odense har en tendens til at se mindre positivt på deres aktuelle livssituation, end det der er gældende for landsgennemsnittet. Igen kan man konstatere, at de to mindste af de større kommuner, Esbjerg og Vejle, skiller sig positivt ud. Andelen af positive svar ligger markant over svarene fra de fire største kommuner. Noget tyder på, at der er en slags urbaniseringseffekt.

Borgernes forventninger til fremtidens livstilfredshed i et femårsperspektiv angives at være lidt højere end landsgennemsnittet i både København, Esbjerg og Aarhus, mens de andre store kommuner ligger på niveau med landsgennemsnittet. De konstaterede forskelle er dog ikke større, end at de ligger inden for den statistiske usikkerhed, hvilket gør, at resultaterne skal tolkes med en vis forsigtighed.

Undersøgelsen bekræfter dog ret entydigt, at kvinder helt generelt og alt andet lige ser mere positivt på fremtiden end mændene. Det gælder for alle seks kommuner.

Figur 1 Egen tilfredshed med livet efter alder

Et typisk kendetegn ved denne livskvalitetsundersøgelse er, at de fleste yngre mennesker ser mere positivt på fremtiden i forhold til samtiden. Dette gælder typisk for folk under 60 år, mens fremtidsforventningerne er mindre udtalt for folk på 70 år og derover.

Derudover kan man se, at folks opfattelse af deres egen livskvalitet her-og-nu er høj i de unge år, hvorefter den falder i 40-50-års-alderen. Herefter indtræder der en stigning helt frem til omkring 75-års-alderen.

Undersøgelsen viser dermed det forhold, der kan genfindes i mange internationale undersøgelser – den såkaldte aldersbetingede U-kurve. Folk starter voksenlivet relativt positivt, hvorefter tilfredsheden daler en smule, efterhånden som man stifter familie og får børn. Når ungerne er fløjet fra reden, stiger livstilfredsheden for forældre og bedsteforældre gradvist igen.

Helbred

Helbred er ofte højt placeret, når folk bliver spurgt, hvad der har størst betydning for deres livskvalitet. Helbredet påvirker en persons livskvalitet på flere måder. For det første er sygdom forbundet med smerte og ubehag, der i sig selv sænker en persons livskvalitet. Derudover kan dårligt helbred være med til at begrænse en persons udfoldelsesmuligheder på andre områder. For nogle betyder et dårligt helbred fx, at de ikke kan arbejde eller deltage i sociale aktiviteter. Omvendt kan et godt helbred betragtes som en ressource, der øger folks mulighed for at leve det liv, de gerne vil.

Set i et generelt perspektiv er et dårligt helbred med til at forkorte levetiden, mens et godt helbred forlænger det. Dermed kan en statistisk opgørelse af middellevetiden anvendes som en indirekte indikator for helbred. Middellevetiden

beregnes som det gennemsnitlige antal år, en person kan forventes at leve fra sit nulte år.

Tabel 2 Vurdering af eget helbred og middellevetid

	Hele landet	København	Odense	Esbjerg	Vejle	Aarhus	Aalborg
	Andel af "godt" og "meget godt"						
Hvordan synes du dit helbred er alt i alt?							
Mænd og kvinder i alt	84,2	88,3	84,0	83,2	86,5	85,5	84,2
Mænd	85,6	87,7	85,4	84,6	87,2	85,4	86,0
Kvinder	82,9	89,0	82,7	81,8	85,9	85,7	82,3
Middellevetid (år)	80,1	78,0	79,7	79,6	80,6	80,8	80,2

Langt hovedparten af den voksne danske befolkning vurderer deres eget helbred som enten "meget godt" eller bare "godt". Kvinder vurderer generelt deres helbred som lidt dårligere end mændene. Dette skal sammenholdes med, at kvinder de facto gennemsnitligt lever længere end mændene. Kvinderne i København og Aarhus ser dog ud til at bryde dette generelle billede. De vurderer deres helbred en smule bedre, end mændene gør. Om det skyldes at disse to byer er meget store uddannelsesbyer med en stor ungebefolkning, er ikke undersøgt endnu.

Borgerne i Aarhus Kommune er i denne undersøgelse dem, der har den højeste middellevetid. Men det er ikke den kommune, hvor folk tilkendegiver, at de har det bedste helbred. Den ære tilfalder København, der så til gengæld har den laveste middellevetid. Dette er et eksempel på, at der ikke altid kan forventes en direkte sammenhæng mellem de objektive faktorer (middellevetid) og de subjektive forhold (selvrapporteret helbred). Oplevelsen af livskvalitet påvirkes af en lang række faktorer, der hverken direkte eller indirekte kan opfanges af objektive forhold i omgivelserne eller hos den enkelte.

Tryghed

Tryghed i relation til personlig sikkerhed er et basalt menneskeligt behov og dermed en vigtig faktor for livskvalitet. En følelse af utryghed kan hæmme individers aktiviteter og muligheder, hvis de fx har det svært med gå ud efter mørkets frembrud eller generelt nærer mistillid til andre mennesker. Kriminalitet er en kilde til utryghed og forringet livskvalitet.

Politianmeldt kriminalitet giver ikke det fulde billede af kriminalitetsomfanget i en kommune, da der altid vil være forbrydelser, der ikke anmeldes.

Tabel 3 Kriminalitet og tryghed

	Hele landet	København	Odense	Esbjerg	Vejle	Aarhus	Aalborg
I hvilken grad føler du dig tryk i dit nærområde efter mørkets frembrud?							
Mænd og kvinder i alt	8,0	7,7	7,9	8,1	8,1	8,0	8,1
Mænd	8,4	7,9	8,2	8,5	8,5	8,5	8,5
Kvinder	7,6	7,5	7,5	7,8	7,7	7,6	7,8
Anmeldte voldsforbrydelser (pr. 1.000 indbyggere)	3,9	6,4	5,4	6,0	3,7	4,4	3,5

Borgerne i både København og Odense føler sig lidt mindre trygge efter mørkets frembrud, end det man ser i resten af landet.

Det er et helt generelt billede i Danmark, at kvinder i det hele taget føler sig mere utrygge efter mørkets frembrud end mændene.

København, Odense og Esbjerg har en relativ høj anmeldelsesgrad af voldsforbrydelser, men alligevel ser det ud til, at borgerne i Esbjerg føler sig relativt trygge efter mørkets frembrud.

Det er vigtigt at gøre sig klart, at de anmeldte forbrydelser er sket i anmeldelseskommunen og ikke nødvendigvis i den kommune, hvor ofret bor.

Uddannelse

Uddannelse åbner muligheder for folk og er af stor betydning for arbejdsmarkedstilknytning - og dermed også for indkomstforhold. Uddannelse er desuden med til at give personligt selvværd, sociale relationer og anerkendelse fra andre, hvilket alt sammen har indflydelse på en persons livskvalitet. Dertil kommer, at uddannelse socialiserer mennesker ind i samfundets værdier og normer og bidrager til at udvikle dem til selvstændige og demokratiske individer. Således har uddannelse betydning for folks mulighed for aktiv samfundsdeltagelse. For samfundet som helhed er et højt uddannelsesniveau forbundet med høj økonomisk vækst, stærk sammenhængskraft og mindre kriminalitet.

Tabel 4 Tillid til nyt job og erhvervskompetence

	Hele landet	København	Odense	Esbjerg	Vejle	Aarhus	Aalborg	
Hvor høj eller lav tillid har du til, at du kan få et (nyt) job, der passer til din uddannelse?								
Mænd og kvinder i alt	6,4	6,6	6,5	6,4	6,5	6,8	6,4	
Mænd	6,7	6,7	7,0	6,8	6,6	7,2	6,8	
Kvinder	6,1	6,5	6,1	5,9	6,4	6,4	6,0	
Erhvervskompetence-givende uddannelse, 30-59-årige (pct.)								
	71,3	67,3	72,0	70,6	71,1	74,8	74,4	

Folk i arbejde har generelt set relativ lille tillid til, at deres uddannelse isoleret set kan føre til et nyt job, der matcher deres uddannelse.

Dog må man konstatere, at borgerne i de større byer, har en større eller den samme tillid til at få nye job, der passer til deres uddannelse, end hvad der er gældende for landet som helhed. Borgerne i Aarhus, København, Odense og Vejle er lidt mere positive, end danskerne gennemsnitligt er.

Arbejde

Arbejde er centralt i folks opfattelse af livskvalitet i et velfærdssamfund. At have et arbejde er vigtigt for de fleste som forsørgelsesgrundlag, man kan bygge sin tilværelse på. Men et arbejde giver os mere end penge, tryghed og komfort. Arbejde leverer også identitet, anerkendelse og et socialt tilhørsforhold. Arbejde viser, hvad mennesker kan, og hvem de er.

Det at have et arbejde er, ud over at skabe indkomst, også stærkt identitetsskabende, hvilket er med til at give selvværd og livskvalitet. Omvendt ved man, at mangel på arbejde, eller frygten for at miste det, kan udgøre en trussel mod ens psykiske helbred. På den anden side er arbejde også tidskrævende og tager tid fra ens fritidsmuligheder. Tilfredshed med ens arbejde er bestemt af mange andre

forhold end selve aflønningen. Det drejer sig bl.a. om forholdet til arbejdskolleger, arbejdets indhold og karakter og arbejdsstedet placering.

Tabel 5 Beskæftigelse og tilfredshed med arbejdet

	Hele landet	København	Odense	Esbjerg	Vejle	Aarhus	Aalborg
Hvor tilfreds er du med dit arbejde?							
Mænd og kvinder i alt	7,4	7,1	7,4	7,4	7,4	7,3	7,4
Mænd	7,5	7,2	7,5	7,4	7,4	7,3	7,4
Kvinder	7,3	7,0	7,2	7,3	7,4	7,3	7,5
Beskæftigelsesfrekvens, 30-59-årige (pct.)							
	80,2	75,6	75,2	79,0	82,1	77,5	79,3

Hvis man spørger de mennesker, der er i arbejde, kan man konstatere, at tilfredsheden med selve jobbet ligger under landsgennemsnittet i København og Aarhus. Tilfredsheden med arbejdet i de øvrige store byer i Danmark, ligger derimod på niveau med landsgennemsnittet. Mænd er generelt mere tilfredse med deres arbejde end kvinderne. Her udgør kvinderne i Aalborg Kommune dog en undtagelse.

Det ser ikke ud til, at der er en særlig synlig sammenhæng mellem beskæftigelsesfrekvensen og tilfredsheden med ens eget arbejde. Fx har borgerne i Odense den laveste beskæftigelsesfrekvens af de udvalgte seks kommuner, og alligevel scorer de relativt højt på arbejdstilfredshed.

Økonomi

Folks indkomst spiller en helt afgørende rolle for oplevelsen af livskvalitet i et moderne velfærdssamfund. Indkomst giver muligheder for at realisere en række materielle behov så som køb og forbrug af fødevarer, tøj, bolig, rejser og varige forbrugsgoder.

Flere undersøgelser viser, at folks muligheder for et varieret privatforbrug øger folks oplevelse af livskvalitet. Dette kan bedst realiseres gennem en stor og stabil disponibel indkomst. Usikkerhed i indkomsterhvervelsen øger opsparingen og dæmper forbruget. Mange undersøgelser bekræfter, at usikkerhed om fremtiden af enhver slags påvirker nutiden negativt.

Stor indkomst er dog ikke i alle tilfælde tilstrækkelig til at sikre det ønskede forbrug. Flere personer med relativ stor indkomst melder, at de ikke kan få deres økonomi til at hænge sammen. Omvendt ses det også, at folk med en relativ lav indkomst ikke har problemer med at få deres økonomi til at hænge sammen. Så indkomst i sig selv behøver ikke at have en klar sammenhæng med folks oplevelse af livskvalitet.

Manglende indkomst øger risikoen for fattigdom, og fattigdom øger risikoen for at lide materielle afsavn. Faktorer, der entydigt bidrager negativt til oplevelsen af livskvalitet.

Tabel 6 Økonomisk tilfredshed

	Hele landet	København	Odense	Esbjerg	Vejle	Aarhus	Aalborg
Hvor tilfreds er du med din økonomiske situation?							
Mænd og kvinder i alt	6,8	6,6	6,8	6,9	7,1	6,8	7,0
Mænd	6,8	6,5	6,8	7,0	7,0	6,9	6,9
Kvinder	6,8	6,6	6,9	6,8	7,1	6,8	7,0

Personlig disponibel indkomst (median kr./år)

Borgerne i Københavns Kommune er dem, der angiver den laveste tilfredshed med deres økonomiske situation. Borgerne har gennemgående også en væsentlig lavere disponibel indkomst end i landet som helhed. Men det er langt fra forklaringen. Borgerne i Odense har i gennemsnit en disponibel indkomst, der er lidt lavere end københavnernes, men alligevel har de en tilfredshed med deres økonomiske situation, der ligger på højde med landsgennemsnittet.

Vejle Kommune, der har den største gennemsnitlige disponible indkomst pr. indbygger, er også den kommune blandt Danmarks seks største kommuner, hvor borgerne har den største tilfredshed med deres økonomiske situation.

Undersøgelsen viser, at det ikke altid kun er folks absolutte indkomstniveau, der afgør tilfredsheden med ens egen økonomiske situation.

Sociale relationer

Sociale relationer er af stor betydning for folks oplevelse af deres livskvalitet. Mennesker indgår i sociale relationer i rigtig mange sammenhænge.

Man ved fra forskellige undersøgelser, at et liv, hvor folk kan opnå en god balance mellem arbejde og private interesser i form af tilstrækkelig fritid og sociale relationer, giver en god livskvalitet. Ensomhed og den situation, at man ikke har nogen at tale med, trækker entydigt ned i oplevelsen af livskvalitet. Ensomhed har nemlig en tæt sammenhæng med folks almindelige sundhedstilstand. Ensomme har en højere dødelighed og et dårligere helbred end den øvrige befolkning – og derfor også et større plejebehov.

Forholdet til familien, kollegaer og nære personlige venner er helt afgørende for oplevelsen af livskvalitet.

Tilfredshed med familieliv er et spørgsmål, der direkte sigter mod en tilkendegivelse af, hvordan personen føler sit samliv med familien.

Tabel 7 Sociale relationer

	Hele landet	København	Odense	Esbjerg	Vejle	Aarhus	Aalborg
Hvor tilfreds er du med dit familieliv?							
Mænd og kvinder i alt	8,0	7,8	8,0	8,3	8,1	8,3	7,9
Mænd	7,9	7,5	7,9	8,2	8,0	8,1	7,7
Kvinder	8,2	8,0	8,0	8,3	8,3	8,5	8,1
Skilsmisser (pr. 1.000 gifte)	15,3	20,8	15,4	15,5	14,0	14,9	13,0

Undersøgelsen viser, at borgernes tillid til familieliv ligger lidt under landsgennemsnittet i både København og Aalborg.

Man må konstatere, at kvinderne generelt ser mere positivt på deres sociale relationer end for mændenes vedkommende.

Det ser ikke ud til, at skilsmisseraten i kommunerne rigtig kan forklare forskellene i tilfredshed med familielivet, om end skilsmisseraten i København er høj, samtidig med at tilfredsheden med familielivet bliver vurderet i den nedre ende af skalaen. Men sammenhængen er ikke stabil for de andre kommuner.

Boligforhold

Boligen spiller en helt central rolle for menneskers hverdagsliv og udgør en af de største enkeltposter i en families økonomi. Forholdene i boligen bestemmer i høj grad beboernes levestandard. Det gælder især i vurderingen af pladsforhold, og om boligen er sund at leve i. Boligforhold handler også om mange andre forhold end den konkrete boligstandard i form af boligens fysiske udstyr og indretning. Opfattelsen af boligforhold i et livskvalitetsaspekt handler i lige så høj grad også om boligens fysiske placering og beliggenhed i lokalområdet samt de sociale relationer, der eksisterer i de lokale boligområder.

Tabel 8 Boligtilfredshed

	Hele landet	København	Odense	Esbjerg	Vejle	Aarhus	Aalborg
Hvor tilfreds er du med din boligsituation?							
Mænd og kvinder i alt	8,1	7,7	8,0	8,3	8,3	8,0	8,0
Mænd	8,1	7,5	7,8	8,4	8,2	7,9	7,9
Kvinder	8,2	7,9	8,2	8,2	8,4	8,1	8,2
Kvadratmeter boligareal (pr. person)							
	52,2	40,4	48,5	53,5	55,3	45,7	52,2

Storbyerne er generelt presset på kvadratmeter boligareal. Både i København, Odense og Aarhus er de antal kvadratmetre, som folk råder over mindre end i resten af landet. Aalborg ligger lige på gennemsnittet, mens de mindre storbyer som Esbjerg og Vejle ligger lidt over landsgennemsnittet.

Tilfredsheden med ens boligsituation påvirkes af, hvor meget plads man råder over. I København, Aarhus og Odense er boligtilfredsheden, i lighed med boligarealet, under landsgennemsnittet.

Kvinderne er - bortset fra dem i Esbjerg - mere tilfredse med deres boligsituation end mændene.

Samfundsdeltagelse

Deltagelse i samfundsliv er helt afgørende for folks oplevelse af demokratiet. Demokrati opleves af de fleste som et velfærdsgode, og derfor er det vigtigt at få belyst, i hvilket omfang folk deltager aktivt i udøvelsen af de demokratiske processer. Medindflydelse og påvirkning af de politiske beslutningsprocesser bidrager for de fleste til oplevelsen af øget livskvalitet. Kvaliteten af og tilliden til demokratiske institutioner og eliminering af nepotisme og korrupsion er også centrale elementer i folks velfærdsrettigheder.

Tabel 9 Tilfredshed med lokalpolitikere

	Hele landet	København	Odense	Esbjerg	Vejle	Aarhus	Aalborg
Hvor høj eller lav tillid har du til lokalpolitikere i din kommune?							
Mænd og kvinder i alt	4,3	4,4	3,7	4,1	4,1	4,7	4,4
Mænd	4,3	4,2	3,7	4,1	4,0	4,6	4,4
Kvinder	4,4	4,5	3,8	4,1	4,2	4,7	4,5
Valgdeltagelse ved seneste kommunevalg (pct.)							
	71,9	61,2	70,5	68,9	71,3	70,5	68,4

Tilliden til lokalpolitikere er ikke særlig høj i Danmark, men dog højere end til folketingspolitikere. Alligevel er valgdeltagelsen højere ved folketingsvalgene end ved kommunalvalgene.

Borgerne i Odense Kommune tilkendegiver en meget mindre tillid til lokalpolitikere, end det man ser på landsplan. Til gengæld er den erklærede tillid til lokalpolitikere i Aarhus noget større, end man ser det for landet som helhed.

Kvinderne har en tendens til over en bred kam at udtrykke en lidt større tillid til lokalpolitikere end tilfældet er hos mændene.